

pentru cei 100 de ani atestă și activitatea deosebită pe care a avut-o acest scaun de judecată. Scaunul comitatens s-a erijat în for de primă instanță pentru nobili și începând cu anul 1664, pentru comitatul Turda, în cadrul *sedriei partialis* s-au judecat cauzele civile ale nobililor, cauze a căror valoare nu trecea de suma de 100 de florini. Scaunul filial, for de judecată dedicat iobagilor, apare ca având judecăți separate începând cu luna iunie a anului 1693. Un alt for care a judecat și în comitatul Turda a fost cel tridual. Forul de judecată tridual se putea întruni doar a treia zi de la executarea citației iar în atribuțiile sale intrau cazurile de încălcare de proprietate. Astfel de cazuri au fost judecate în 1693.

Indicele din finalul volumului oferă istoricului, și nu numai, un instrument de lucru extrem de valoros. Constituit în formulă mixtă, adică toponimic, onomastic dar și de materii, indicele realizat este foarte detaliat.

Luând în considerare faptul că pentru celelalte comitate transilvănene încă nu au fost editate astfel de documente, editarea lor ar însemna elucidarea mai multor pete albe atât din istoria dreptului cât și din parcursul comitatelor ca unități administrative și judecătorești.

Livia Magina

Radu Păiușan, *Activitatea Uniunii Patrioților (1944–1945) și a Partidului Național-Popular (1946–1949) în sud-vestul României*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2013, 837 pagini.

Lucrarea de față, de dimensiuni impresionante, intenționează să acopere un gol în istoriografia românească, abordând evoluția unei formațiuni politice apropiate Partidului Comunist, în sud-vestul României, o zonă cu o serie de particularități etnice, economico-sociale și culturale. Tovarăș vremelnic de drum, Uniunea Patrioților, constituită în ilegalitate sub patronajul Partidului Comunist din România încă din anul 1942, se va transforma în Partidul Național-Popular la începutul anului 1946, rezistând pe scena politică a țării până în martie 1949. Format, cu precădere, din intelectualitate și păturile mijlocii, categorii sociale care evitau să se înregistreze în Partidul Comunist, căutându-și, în egală măsură, locul în noua societate care se profila tot mai clar, Partidul Național-Popular s-a înscris în politica de front popular, aplicată de comuniștii români la instrucțiunile Moscovei, la fel cum s-a întâmplat și în alte state din centrul și sud-estul Europei intrate în sfera de influență sovietică.

Cartea este structurată în 6 capitole, la care se adaugă o prefață, un rezumat în limba engleză și un indice de nume și localități.

Primul capitol redă *aspecte din activitatea Uniunii Patrioților în sud-vestul*

României în anul 1944: reorganizarea în plan teritorial, în condiții de legalitate; propaganda exercitată și prin intermediul unui ziar regional („Lupta patriotică”); constituirea organizației de femei a Uniunii Patrioților; participarea acestei formațiuni politice la principalele manifestații organizate de comuniști cu diverse ocazii, dar și la formarea unei alianțe coordonată, din umbră, de aceștia (Frontul Național-Democrat); relațiile cu celelalte organizații județene ale partidelor guvernamentale; implicarea în epurările practicate la toate nivelurile aparatului administrativ, ca un mijloc permanent de presiune asupra formațiunilor politice autentic democratice; organizarea comitetelor cetățenești, pentru combaterea speculei, fenomen care atinsese cote alarmante în această perioadă; supravegherea executării condițiilor înscrise în Convenția de Armistițiu, de fapt un nou mijloc de presiune al Moscovei și al comuniștilor români, exercitat direct sau prin intermediul unor „sateliți” ș.a.m.d.

În al doilea capitol este prezentată *evoluția Uniunii Patrioților în sud-vestul României în anul 1945*: eforturile de reorganizare teritorială, sub atenta coordonare a Comitetului Central al acestei formațiuni politice; încercarea de raliere a tuturor antifasciștilor și antihitleriștilor, „fără deosebire de vârstă, limbă sau religie”; colaborarea cu trei organizații partenere (comitetele cetățenești, sindicatele și asociațiile de intelectuali, cooperativele); constituirea Cercului de Studii al Uniunii Patrioților, condus de câteva personalități științifice și culturale bănățene cu vederi de stânga (prof. Raluca Ripan, prof. dr. ing. I. Vlădescu, ing. Cornel Beșa, prof. Ion Stoia-Udrea, prof. ing. Maxim I. Dragomir, avocat Liviu Popa, prof. Emil Lațiu, I.G. Murgulescu, dr. Coriolan Drăgulescu, prof. T. Morariu etc.); înființarea Comitetului de Studii Industriale al Uniunii Patrioților, menit să atragă de partea sa industriașii; formarea colectivului literar al Regionalei Banat a Uniunii Patrioților, la ale cărui manifestații vor participa scriitori și compozitori etichetați drept „democrați” (Ion Stoia-Udrea, Iulian Popa, Petru Sfetca, Alexandru Jebeleanu, Petru Vintilă, Silvio Guarnieri, Pavel P. Bellu, Zeno Vancea și mulți alții); contribuția la constituirea organizațiilor teritoriale ale Tineretului Progresist, care urma să grupeze toate organizațiile de tineret ale partidelor și formațiunilor de masă reprezentate în guvernul Petru Groza; ralierea la programul adoptat la conferința pe țară a Uniunii Patrioților, organizată la București, în intervalul 1–2 iulie 1945, care viza, printre altele, „dezvoltarea unui patriotism luminat, pe linia înaintașilor, luptători pentru libertate, dreptate, progres și independență națională Avram Iancu, Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu și Mihail Kogălniceanu”; sprijinirea reformei agrare, „care a stabilit dreptul țăranului român pe pământul pe care-l muncea”; obținerea unor funcții administrative importante pe cuprinsul Banatului; apelurile repetate de înscriere a intelectualilor și păturilor mijlocii în Uniunea Patrioților, aceste categorii reprezentând a treia forță socială, evident

procomunistă, care se angaja să contribuie la „refacerea și progresul țării”; colaborarea strânsă cu Apărarea Patriotică în rezolvarea problemelor sociale stringente din regiune; sprijinirea sătenilor în campania de însămânțări; organizarea de serbări cultural-artistice în mediul rural, cu participarea unor delegați de la Centru; ridicarea nivelului cultural al tineretului, ușor de manipulat, prin șezători, festivaluri, conferințe procomuniste și biblioteci de aceeași factură; organizarea de conferințe în teritoriu despre diverse personalități, în special revoluționare, din istoria românilor; atitudinea față de „greva regală”, în concordanță cu cea afișată de guvernul Groza, în ansamblul său; organizarea Conferinței Regionalei Banat a Uniunii Patrioților, la Timișoara (7 octombrie 1945), în prezența unei impresionante delegații de la Centru, la care s-a discutat despre situația medico-socială și despre rostul intelectualului de a se pune „în slujba poporului” etc.

În schimb, al treilea capitol se referă la *constituirea și activitatea Partidului Național-Popular în Banat în anul 1946*: campania de presă pentru constituirea noului partid, atât la nivel central, cât și la nivel local; aderarea la planul de comunizare a României, contestat de unii istorici, și la Frontul Național-Democrat; organizarea unor conferințe județene; poziția față de câteva legi economice și față de problema epurării notarilor; proprietatea ziarului „Banatul” (fost organ de presă al Uniunii Patrioților); colaborarea în cadrul F.N.D.-ului; acceptarea posibilității înscrierii germanilor în partid; numirea administratorilor de supraveghere la unele întreprinderi din regiune; modalitatea de funcționare a Consiliilor Politice comunale; contribuția delegaților Uniunii Patrioților din Banat la stabilirea numelui partidului și a programului său; discuțiile privind cuantumul cotizației pentru partid; organizarea pe sectoare și plăși, precum și înființarea secției de femei și a celei de tineret; dobândirea de funcții administrative cu largă vizibilitate; problema înscrierii etnicilor sârbi și a funcționarilor publici în P.N.P.; organizarea de adunări publice în diferite localități din zonă; atribuirea, din partea Ministerului de Interne, a unui fond special destinat propagandei partidului; situația financiară a organizațiilor teritoriale ale național-popularilor; tentativele de atragere, de partea P.N.P.-ului, a meseriașilor și comercianților bănățeni; posibilitatea înscrierii, în rândurile național-popularilor, a foștilor militanți ai partidelor de dreapta; problema aplicării reformei agrare; problema epurărilor din justiție și a coloniștilor aduși în Banat, din teritoriile cedate, de către România, statelor revizioniste vecine (U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria); înființarea Secției Tineretului Universitar, pe lângă C.C. al P.N.P., menită să atragă și studenții proveniți din zona Banatului; atitudinea față de subiectele „fierbinți” de politică externă; pledoariile în favoarea întăririi posturilor de jandarmi locale, pentru siguranța cetățenilor din zonă; „dezertările” din partid; luările de poziție față de abuzurile gărzilor sau comitetelor cetățenești; lămurirea problemei

naționalismului, prezent în programul P.N.P.-ului; propunerea de înființare a unei poliții mixte româno-sovietice, menită să pună capăt abuzurilor făcute față de populația românească; promovarea diverselor manifestări cultural-istorice; atitudinea față de lucrările Conferinței de Pace de la Paris; poziția față de numărul insuficient al mandatelor acordate P.N.P.-ului pe listele coaliției guvernamentale, în vederea alegerilor parlamentare din noiembrie 1946; problema înființării unui institut de seruri la Timișoara; constituirea unui birou de presă al P.N.P.-ului, care trebuia să colaboreze cu secția de propagandă a partidului; monitorizarea activității, în teritoriu, a partidelor politice tradiționale; convorbirile inițiate, în plan local, cu sindicatele de profil; opoziția unor organizații național-populare bănățene față de sistemul cotelor obligatorii; apelurile pentru reorganizarea Apărării Patriotice și schimbarea conducerii acesteia; contribuția P.N.P. la constituirea secțiilor și comitetelor electorale din cadrul B.P.D.-ului; reorganizarea secțiilor: Presă și Propagandă, Financiară, Cercul de Studii, Tineret, Femei; problema impozitului agricol; rezolvarea acuzațiilor de corupție la adresa unor membri marcanți ai național-popularilor bănățeni; preocuparea organizațiilor național-populare bănățene pentru situația fabricilor, școlilor, C.F.R.-ului, spitalelor și băilor, construcțiilor, impozitelor și aprovizionării populației cu bunuri de strictă necesitate; sprijinirea acțiunilor guvernamentale de combatere a secetei; atitudinea față de organizarea economatelor; combaterea bolilor sociale; problema demisiilor din organizațiile național-populare locale; pregătirile în vederea vizitelor efectuate de către unii delegați ai C.C. al P.N.P. din Capitală; organizarea Secției Învățământ; implicarea unor lideri regionali național-populari în activitatea organizațiilor de masă; difuzarea organului central de presă al P.N.P.-ului („Națiunea”) în localitățile bănățene; numirea unor „bărbați de încredere”, și din rândul național-popularilor bănățeni, la secțiile de vot din regiune; constituirea Regionalei Banat a P.N.P.-ului, care cuprindea județele Arad, Caraș, Severin și Timiș-Torontal; organizarea de mitinguri electorale în județele bănățene, cu participarea masivă a național-popularilor; pregătirea alegerilor comunale, preconizate a se desfășura în anul 1947; înființarea unei școli politice a Regionalei Banat a P.N.P.-ului, precum și a două secții foarte importante („Probleme locale” și „Cercul de Studii”), care trebuiau să activeze pe lângă aceeași Regională; slaba reprezentare a ațional-popularilor bănățeni în parlamentul unicameral al României, rezultat în urma alegerilor falsificate din noiembrie 1946; lupta Regionalei P.N.P. Banat pentru obținerea de funcții în aparatul administrativ local; organizarea P.N.P.-ului pe celule, imitând organigrama P.C.R.-ului; problema reeducării intelectualilor; organizarea cercurilor profesionale ale funcționarilor publici și particulari, ale profesorilor și elevilor, iber-profesioniștilor, comercianților și industriașilor etc., care activau pe lângă Regionala P.N.P. Banat ș.a.

Al patrulea capitol al cărții de față este consacrat *acțiunilor desfășurate de către Partidul Național-Popular în sud-vestul României în anul 1947*: extinderea și consolidarea organizațiilor național-populare în Regionala Banat; ineficiențele semnalate în activitatea Secretariatului general și a Secției „Presă și propagandă” din cadrul Regionalei P.N.P. Banat; activitatea deficitară a secțiilor Financiară, de Tineret și de Femei; preocuparea pentru rezolvarea unor probleme economico-sociale stringente (reparări de drumuri și poduri, înființarea unui sanatoriu de tuberculoză în județul Arad, construirea de dispensare noi ș.a.m.d.); colaborearea dificilă în cadrul Blocului Partidelor Democratice; demisii răsunătoare din conducerea unor organizații național-populare locale; apelurile repetate pentru menținerea, cu orice preț, a postului de prefect al județului Timiș-Torontal pentru național-populari, fostul prefect fiind transferat la București, și pentru desemnarea unui deputat din grupul parlamentar al P.N.P.-ului, care să reprezinte și să susțină doleanțele prezentate de organizația național-populară din Timiș-Torontal; numirea unor național-populari bănățeni în diferite demnități publice; atragerea intelectualilor de partea organizațiilor național-populare de pe raza Banatului; organizarea tineretului, mai ales cel studențesc; refacerea județului Caraș-Severin, prin retrăsări teritoriale; inaugurarea unei serii de conferințe; prezența unor personalități național-populare de la București în județul Timiș-Torontal, pentru îndrumare și creșterea prestigiului; poziția Regionalei P.N.P. Banat față de continuarea epurărilor administrative, în primul rând a „compri-mării” funcționarilor publici; implicarea cercurilor profesionale ale medicilor, funcționarilor publici, meseriașilor și comercianților, care funcționau pe lângă Regionala P.N.P. Banat, în rezolvarea problemelor de actualitate; neînțelegera și comportamentul arogant al membrilor P.C.R.-ului; organizarea de întruniri publice pe diverse teme; sprijinirea acțiunilor inițiate de C.A.R.S. (Comitetul de Ajutorare a Regiunilor lovite de Secetă) pe cuprinsul Banatului; poziția față de redobândirea Ardealului de Nord, prin semnarea Tratatului de Pace de la Paris (februarie 1947); solicitările unor lideri P.N.P. privind modificarea legii oficiilor industriale; implicarea P.N.P.-ului în activitatea consiliilor politice județene de pe raza Regionalei Banat; organizarea Secției Presă și Documentare și a Cercului de Studii; poziția național-popularilor față de închiderea unor localuri de lux; politizarea manifestărilor culturale; rezolvarea problemelor stringente ale agriculturii bănățene (reforma agrară, finanțarea, asistența agronomică); publicarea, de către național-populari a mai multor articole cu o tematică extrem de diversificată, în ziarul „Banatul” și în alte ziare românești, maghiare și germane din regiune; pierderea postului de prefect al județului Timiș-Torontal în favoarea Partidului Comunist; monitorizarea propagandei adverse; demararea unei ample operațiuni de verificare a membrilor proprii de pe cuprinsul Regionalei Banat; „demascarea” comuniștilor infiltrați în cadrul

P.N.P.-ului; întărirea pozițiilor deținute de național-populari în administrația locală; poziția față de problema coloniștilor; extinderea activității național-popularilor în mediul rural; cooptarea învățătorilor și funcționarilor particulari în Regionala P.N.P. Banat; problema slabei pregătiri politice a membrilor P.N.P. din Regională; pozițiile de dictat ale Frontului Unic Muncitoresc, în dauna național-popularilor bănățeni și a altor forțe politice din acest areal; pledoariile unor lideri locali P.N.P. în favoarea economiei dirijate; poziția față de memoriul lui Gh. Tătărescu, din 24 mai 1947, acuzator la adresa politicii guvernului, îndeosebi a P.C.R.-ului; reorganizarea cercurilor profesionale ale comercianților, meseriașilor, funcționarilor publici, avocaților și funcționarilor particulari, de pe lângă Regionala P.N.P. Banat; relațiile tensionate ale național-popularilor bănățeni cu organizația centrală a partidului; practica delatțiilor, extinsă la nivelul organizațiilor național-populare de pe raza Banatului; atitudinea Centrului P.N.P. față de posibila înscriere a foștilor membri ai P.N.Ț.-Maniu în P.N.P., după scoaterea în afara legii a național-țărăniștilor; tentativele național-popularilor bănățeni de a obține funcții de conducere și în mișcarea sindicală; demararea unei ample campanii de verificare a membrilor P.N.P. de pe cuprinsul Banatului; schimbările survenite în doctrina P.N.P.-ului; poziția liderilor regionali ai P.N.P.-ului față de Planul Marshall și față de stabilizarea monetară; raporturile personalităților marcante ale Regionalei P.N.P. Banat cu Biserica Ortodoxă; integrarea unor ofițeri de rezervă în organizația județeană Timiș-Torontal a P.N.P.-ului, în mod individual; infiltrarea organizațiilor național-populare bănățene de către P.C.R.; problema recalculării impozitelor, după stabilizarea monetară, și a prețurilor la alimente; problema donațiilor făcute organizațiilor bănățene ale P.N.P.-ului, de către membri marcanți ai partidului, cu o stare materială foarte bună; poziția față de războiul civil din Grecia; difuzarea ziarului central al P.N.P.-ului, „Națiunea”, în cadrul organizațiilor bănățene ale partidului; atitudinea față de legea pentru organizarea judecătorească; poziția față de „marele vecin de la răsărit” (U.R.S.S.) și față de ceilalți vecini ai țării noastre; participarea la diverse manifestări pe plan social (dispensare, centre de lapte, cantine, colecte etc.); colaborarea organizațiilor național-populare bănățene cu Asociația Română pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică (A.R.L.U.S.); constituirea Universității Populare libere la Lugoj (județul Severin); poziția față de întârzierile survenite la însămânțările de toamnă; excluderi din organizațiile național-populare bănățene; atitudinea național-popularilor bănățeni față de efectuarea și definitivarea reformei agrare; organizarea de conferințe, cu caracter politic și social, de către Regionala P.N.P. Banat; activitatea prolifică a subsecțiilor Sanitară, Învățământ și Economică din cadrul P.N.P. Timiș-Torontal; preocuparea pentru organizarea de activități sportive; poziția față de înlăturarea – din guvern – a grupării liberale conduse de

Gh. Tătărescu; selectarea unor membri ai organizațiilor bănățene ale P.N.P.-ului pentru plecarea la studii în U.R.S.S.; ingerințele comuniștilor în activitatea organizațiilor național-populare bănățene; racolările de membri ai Regionalei P.N.P. Banat în alte partide din B.P.D. (Frontul Plugarilor, Partidul Comunist Român, Partidul Național Liberal-Tătărescu și Partidul Social-Democrat) etc.

În al cincilea capitol al cărții recenzate, autorul prezintă *situația Partidului Național-Popular în sud-vestul României în anul 1948*: sporirea numărului de membri; îndreptarea atenției spre țărănime și spre problemele cu care se confrunta această categorie socială; plata cotizațiilor de partid; colaborarea cu alte organizații considerate democratice (Uniunea Culturală Democratică Slavă, A.R.L.U.S.); noi clarificări ideologice; demisii din funcțiile de conducere ale partidului; revizuirea membrilor de partid din teritoriu; întărirea Secției de Presă și Documentare; organizarea unui ciclu de conferințe pentru educarea politică a membrilor de partid; politizarea activității cercurilor profesionale de medici, avocați, profesori, comercianți, industriași și meseriași; activizarea secțiilor de femei și tineret ale național-popularilor bănățeni; precizarea motivelor pentru excluderea membrilor din organizațiile național-populare de pe raza Banatului; lipsa de reacție a național-popularilor bănățeni față de transformarea României în republică populară; raporturile deficitare cu Centrul P.N.P.; atitudinea față de epurările semnalate în barourile de avocați; dezinteresul ziarului „Națiunea” față de problemele cu caracter local; apărarea intereselor membrilor corpului didactic din Regionala P.N.P. Banat; obținerea unor locuri în administrație și demnități publice de pe cuprinsul Banatului; îndrumarea agricultorilor pentru a se înscrie în Frontul Plugarilor; organizarea de conferințe încadrate în „concepția nouă a democrației progresiste”; desființarea Secției Feminine a P.N.P.-ului, în vederea creării Uniunii Democratice a Femeilor; monitorizarea membrilor comitetelor județene din cadrul Regionalei P.N.P. Banat; dificultățile întâmpinate în colaborarea cu celelalte formațiuni politice din Blocul Partidelor Democratice și, apoi, din Frontul Democrației Populare; marginalizarea socială a intelectualilor proveniți din P.N.P.; intensificarea activității celulei comuniste din P.N.P.; poziția față de tratatul româno-bulgar; contribuția național-popularilor bănățeni la activitatea comisiilor interimare; apelul pentru înscrierea unor etnici sârbi, maghiari și germani în organizațiile național-populare bănățene, în vederea „internaționalizării” partidului; organizarea de întruniri publice, festivaluri și conferințe, la inițiativa Regionalei P.N.P. Banat; atitudinea național-popularilor bănățeni față de situația din Grecia; organizarea unor conferințe cu caracter politic și a unor cursuri de educație politică, la inițiativa forurilor bănățene de conducere ale P.N.P.-ului; obținerea de informații despre propaganda adversă; organizarea unor cursuri gratuite de limbile franceză și engleză, predate de național-populari timișeni;

acordarea de consultații medicale gratuite populației bănățene, de către medicii integrați în P.N.P.; schimbarea conducerii organizațiilor național-populare din județele bănățene; colaborarea între organizațiile național-populare din Banat și cele din alte zone ale țării; participarea național-popularilor bănățeni la campania electorală pentru alegerile din martie 1948; discutarea Proiectului de Constituție de către național-popularii bănățeni; alegerea național-popularilor Alice Lenormanda Benari și Iulian Jura, din județul Severin, ca deputați în Marea Adunare Națională, alături de timișenii Valeriu Novacu și Pandeli Eustațiu; disensiuni între partidele care formau F.D.P.-ul bănățean, privind mijloacele de presă aflate la dispoziția acestora; protejarea membrilor organizațiilor național-populare bănățene în fața unor abuzuri administrative; participarea național-popularilor bănățeni la diverse acțiuni de muncă voluntară; implicarea substanțială a național-popularilor bănățeni în recensământul populației și în cel agricol, în colectările pentru C.N.C. (Centrul Național al Colectărilor), în campania împotriva tifosului exantematic și în colectarea de fier vechi; organizarea de acțiuni în plan cultural; participarea efectivă a național-popularilor bănățeni la campania de însămânțări; rezolvarea problemei foștilor legionari înscriși în P.N.P.; rolul funcționarilor național-populari bănățeni în consolidarea sindicalismului local; organizarea unor școli de cadre; schimbarea integrală a conducerii organizației național-populare din județul Caraș; formarea Regionalei (Secției) Ardeal-Banat; tentativele național-popularilor de rezolvare a problemelor cu care se confrunta agricultura bănățeană; reorganizarea completă a Tineretului Sătesc; funcționarea cooperativelor de consum și nemulțumirile semnalate în aplicarea reformei agrare; contopirea comitetelor locale național-populare cu cele județene; reorganizarea, și pe plan profesional, a național-popularilor bănățeni, mai întâi a medicilor și farmaciștilor; autodizolvarea unor importante organizații național-populare bănățene; lipsa materialelor de propagandă; poziția național-popularilor bănățeni față de naționalizarea principalelor mijloace de producție; colaborarea național-popularilor bănățeni cu autoritățile locale; combaterea unor zvonuri cu caracter diversionist la adresa național-popularilor bănățeni, lansate de partidele aliate, cu precădere de către Partidul Muncitoresc Român; abordarea problemelor culturale și de educație civică de către național-popularii bănățeni; problema impozitelor agricole, a aprovizionării cu alimente, a cooperativelor funcționarilor și a căminelor culturale; construirea unor obiective edilitare în diferite localități bănățene; constituirea Grupării Tehnice, în cadrul organizațiilor național-populare de pe cuprinsul Banatului, alături de alte grupări profesionale (Pensionari, Funcționari publici și particulari, Învățământ și Cler etc.); sprijinirea comisiilor de îndrumare ale cadrelor didactice; inițierea ziarelor de stradă și procurarea gazetelor de perete; constituirea unor comisii de reactivare

a P.N.P.-ului în teritoriu; recunoașterea rolului de conducător politic al P.M.R.-ului, și la nivelul Banatului; lansarea de întreceri între organizațiile național-populare județene din Banat, după modelul P.M.R.-ului; pregătirile pentru Congresul P.N.P.-ului; propaganda național-popularilor bănățeni în unele ziare locale („Luptătorul bănățean”, „Szabad Szo” și „Temeswarer Zeitung”); răspândirea unor materiale de propagandă comunistă, de sorginte sovietică și românească; poziția național-popularilor bănățeni față de ajutorul dat de către U.R.S.S., lupta pentru pace, desființarea Bisericii Greco-Catolice și Statutul Bisericii Ortodoxe Române; organizarea sectoarelor național-populare în județele bănățene; introducerea cenzurii interne de partid; suprapunerea ședințelor organizațiilor P.N.P.-ului cu cele ale A.R.L.U.S.-ului; dezinteresul președinților comitetelor de plasă ale P.N.P.-ului față de organizațiile aparținătoare; poziția față de reforma învățământului; rolul prioritar al Secției de Îndrumare Politică; lipsa de cadre și de activiști bine pregătiți; insuficiența conferențiarilor național-populari; organizarea Săptămânii prieteniei româno-sovietice, cu prilejul zilei de 7 noiembrie; înființarea și îndrumarea echipelor financiare; inițierea unui curs de limba rusă pentru membrii P.N.P.; adoptarea luptei de clasă; activarea național-popularilor bănățeni în spiritul criticii și autocriticii; poziția organizațiilor bănățene ale P.N.P.-ului față de naționalizarea cinematografelelor și a spitalelor, dar și față de procesul lui Max Auschnitt, precum și față de alte probleme externe (politica anglo-americană în Germania, protestul Franței, greva clericilor din America, luptele cu China, alianța economică și militară dintre Anglia și statele arabe etc.) sau interne (convenția culturală româno-polonă, prezența artiștilor sovietici la Timișoara, conferința secretarului general al P.N.P.-ului ș.a.m.d.); ridicarea nivelului politic al membrilor de partid; poziția față de transformarea Băncii Naționale în Bancă de Stat; adoptarea noului Statut al P.N.P.-ului; transformarea Regionalei Ardeal-Banat în Regiunea Ardeal; intensificarea colectării de cărți pentru bibliotecile organizațiilor național-populare bănățene; încurajarea și organizarea de șezători culturale; colaborarea cu secțiile județene de Agitație și Propagandă ale Partidului Muncitoresc Român și cu celelalte organizații de masă; pregătirea conferințelor cu subiecte ideologice; înființarea registrelor de evidență a participării membrilor la ședințele de comitete, secții, cercuri profesionale și la ședințele plenare; participarea organizațiilor național-populare bănățene la Conferința pe țară a P.N.P.-ului; transformarea grupărilor profesionale ale național-popularilor în cercuri de studii; inițiativa creșterii ponderii meseriașilor și meseriașilor-patroni înscriși în organizațiile național-populare bănățene; poziția național-popularilor bănățeni față de directivele P.M.R. în educarea maselor neproletare și față de rezoluția Biroului Politic al P.M.R. în problema națională ș.a.

În ultimul capitol al lucrării sunt cuprinse referințe despre *autodizolvarea Partidului Național-Popular și a organizațiilor sale din sud-vestul României în anul 1949*: conferințe ale național-popularilor bănățeni despre rolul U.R.S.S. și al conducătorilor acesteia, Lenin și Stalin, precum și despre alte probleme de natură ideologică; atitudinea național-popularilor bănățeni față de continuarea comprimărilor; constituirea de comitete A.R.L.U.S. în cadrul organizațiilor național-populare bănățene; poziția organizațiilor P.N.P. din sud-vestul României față de legile cu caracter financiar și a celor privind asigurările sociale de stat, față de admiterea în partid a etnicilor germani care au deținut funcții importante în Grupul Etnic German, primul plan economic anual (pe 1949); reorganizarea sectoarelor P.N.P.-ului de pe cuprinsul Banatului; intențiile de creștere a numărului de membri ai partidului la nivel județean și regional; colaborarea anevoioasă în cadrul F.D.P.-ului; îndeplinirea obligațiilor financiare față de P.N.P.; verificarea și reactivarea membrilor de partid; lipsa unor sedii corespunzătoare, în anumite cazuri; orientarea organizațiilor național-populare bănățene spre alte categorii sociale (preoți, învățători, casnice etc.); problema secțiilor de cadre; stabilirea unui contact direct cu sindicatele; ridicarea nivelului ideologic al membrilor de partid; excluderi și demisii răsunătoare din organizațiile național-populare bănățene; redefinirea noțiunilor de „naționalism”, „șovinism”, „patriotism” și „național-șovinism”; înființarea de colective de îndrumare la sectoare; organizarea de ședințe plene și conferințe, la care se dezbăteau problemele stringente ale național-popularilor bănățeni; susținerea presei partidului; realizarea ziarelor de perete în sediile sectoarelor care aveau local propriu; implicarea național-popularilor bănățeni în activitatea Ateneelor Populare, a A.R.L.U.S.-ului și a Federației Democrate a Femeilor din România; aplicarea, în teritoriu, a deciziei de autodizolvare a P.N.P.-ului (februarie 1949); zvonurile privind apropiata contopire a P.N.P.-ului cu P.M.R.-ul etc.

Monumentală lucrare cu caracter monografic, cartea de față reface parcursul unui „tovarăș de drum” al comuniștilor, pe nedrept uitat, Partidul Național-Popular, și al predecesorului său politic (Uniunea Patrioților) în sud-vestul României, partid despre care existau informații trunchiate, în majoritatea cazurilor părtinitoare. Acest subiect, insuficient tratat – prin prisma izvoarelor istorice de prim rang – de către specialiștii în domeniu, ne este acum adus în atenție de un reputat istoric, care îndrăznește să prezinte, în mod obiectiv, atitudinea păturilor mijlocii, cu precădere a intelectualilor, față de evoluția societății românești, în general, și a celei bănățene, în particular, în perioada 1944–1949, cu unele referințe și la anii 1942–1943.